

TAGE KAASTED og OLE SAMUELSEN: Kilder til Danmarks politiske historie 1920-1939. Historiske kildehæfter udgivet af Historielærerforeningen. København, Gyldendal, 1966. 172 s. 19,75 kr.

Kildehæftet om Danmark i mellemkrigstiden er udarbejdet med stor kyndighed og opfindsomhed. Det krav, som først og fremmest må stilles til et udvalg af denne art, at der præsenteres enkelt og repræsentativt stof, må stort set siges at være opfyldt. Den kronologiske disposition er klar og overskuelig, og tabelbilaget, det fyldige noteapparat og personlisten (dog med noget tilfældige biografiske oplysninger) forøger bogens anvendelighed ved undervisning. Man har forsøgt at koncentrere sig om to fasers problematik: påskekrisen 1920 og den økonomiske krise med kulminationen i 1933. Her er det lykkedes forfatterne med fyldige indledningsoversigter at sammenstille et mangeartet og relevant materiale. Dette går naturligvis ud over det øvrige stof, som forfatterne selv erkender »mere bliver af illustrerende art«. Om udenrigspolitik findes intet for 1920'erne, og for 30'ernes vedkommende er udvalget meget tyndt og tilfældigt. Men måske vil udenrigspolitikken senere blive genstand for en særlig publikation. Fremgangsmåden med den særlige emnebehandling forekommer værdifuld og måske kunne det »illustrerende« stof helt glide ud til fordel for den mere udførlige behandling af enkelte områder.

BERTHEL HEURLIN

JEAN AMSLER: Hitler. En dokumentarisk billed-biografi. Oversat til dansk efter Jean Amsler: Hitler. Ed. du Seuil, 1960, af GERD THORKILD HANSEN. Uglebøger 154. København, Gyldendal, 1966. 214 s. Ill. 19,75 kr.

Denne uglebog, beregnet til massekonsum, af en fransk gymnasielærer med skoleembedseksamen i tysk, der har kastet sig over den utvivlsomt økonomisk givende populærhistoriske genre, bærer alle tegn på den pseudovidenskabelige dårlige populære fremstilling. Her mangler intet. Dvælen ved dramatiske begivenheder, der genfortælles i dialog, pikant søgen efter seksuelle eller fysiske abnormiteter, en forvirret sammenblanding af dårlige og gode kilder til forskellige faser af Hitlers liv, dilettantisk forsøg på at give et rids af storpolitikken, forsøg på egne konstruktioner og vurderinger, der antydes som nye landvindinger i Hitler-studiet. Kaj Birket Smith og de skandinaviske bersærker må holde for ved forklaringen af baggrunden for nazismens opståen. Max Weber gøres til Hitlers åndelige fader. Kupforsøget i 1923 antages at være sket i hemmelig forståelse med Rigsvæbnet og sammenlignes med kupforsøget i Algeriet 1960. Stilen hører til på samme niveau. Det hedder om Hindenburg efter Röhm-udrensningen: »Samme dag sender Hindenburg ham sine lykønskninger. Hans åndsevner har allerede nået sit valhal«. Uden at have det franske forlæg for øje er det vanskeligt at dømme om oversættelsen, men når der s. 36 står, at Hitlers militærpapirer er offentliggjort i Jetzingers bibliografi er det næppe Jean Amsler, der har forvekslet Jetzingers dokumenterede biografi med en ikke nærmere angivet bibliografi. Det er ikke uden betydning, hvilken type populærvidenskabelige værker et marked beherskes af. Vi mangler endnu en kort handy

Hitlerbiografi, der koncentrerer sig om manden frem for begivenhederne. Det er imidlertid uforståeligt at et godt gammelt forlag kan udsende denne bog med god samvittighed.

IB DAMGAARD PETERSEN

Entscheidungsjahr 1932. Zur Judenfrage in der Endphase der Weimarer Republik. Ein Sammelband herausgegeben von WERNER E. MOSSE unter Mitwirkung von ARNOLD PAUCKER. Zweite revidierte und erweiterte Auflage. Schriftenreihe wissenschaftlicher Abhandlungen des Leo Baeck Instituts 13. Tübingen, J. C. B. Mohr, 1966. xx + 615 s. 43/48 DM.

Hvori bestod det tyske jødespørgsmål i Weimarrepublikkens slutfase? Hvad var dets baggrund politisk, økonomisk, socialt og kulturelt, og hvorfor blev det brændende just da? Hvordan forklare den tyske antisemitisme? Hvor udbredt var den, hvor finder man dens modstandere, og hvad var årsagerne til, at de stod så svagt som tilfældet var? Hvorledes reagerede jøderne selv på udfordringen? Bedømtes situationen realistisk, eller var man tilbøjelig til at lukke øjnene for faren? Kunne der overhovedet i 1932 føres en saglig dialog mellem jøderne på den ene side og deres tyske landsmænd på den anden, eller var de forfulgte stilling ikke allerede før magtovertagelsen så undergravet, at der i virkeligheden ikke var meget mere at bevare? Det er nogle af de spørgsmål som forfatterne til kollektivværket »Entscheidungsjahr 1932« har sat sig for at besvare, og resultatet er ikke blot blevet et voluminøst og kundskabsmættet men også et væsentligt arbejde til belysning af diasporaens historie. Hertil får bogen yderligere perspektiv i kraft af undersøgelseernes relevans for en dybere forståelse af det demokratiske Tysklands opløsning og undergang.

»Entscheidungsjahr 1932« er udgivet af Leo Baeck Instituttet, stiftet i 1954 med forskningscentre i Jerusalem, London og New York og navngivet efter præsidenten for det i 1933 oprettede forhandlingsorgan, Reichsvertretung der Deutschen Juden. Baeck slap selv levende fra et to-årigt ophold i Theresienstadt og blev i 1945 den første præsident for emigrantorganisationen Council of Jews from Germany, der er grundlæggeren af Leo Baeck Instituttet, og som også har formuleret dets arbejdsprogram, nemlig udforskningen af de tyske og tysktalende jøders historie siden Oplysningsstiden. Vi står således overfor en dybt engageret forskning, hvis udgangspunkt først som sidst må være den næsten lamkende bevidsthed om de tyske jøders udslættelse ikke 25 år efter at deres lange kamp for ligeberettigelse var blevet kronet med sejr. Der ligger i denne viden et sjæleligt påtryk over forfatteren som i allerhøjeste grad vanskeliggør en kritisk holdning til stoffet og som let kan forføre ham til alene at betragte mellemkrigsårenes tysk-jødiske relationer under tilintetgørelseslejrenes synsvinkel. Men der stod den gang ingen steder at læse, at tyvernes folkelige antisemitisme og senere trediveernes statsdirigerede diskrimination uomgængelig ville udvikle sig til fyrrernes folkedrab og Endlösung, og det forrykker hele vurderingsgrundlaget for krisen, såfremt et sådant perspektiv indføres i de samtidige overvejelser. Problemet er naturligvis allestedsnærværende i et arbejde der som det foreliggende søger at gøre status i 1932, året før katastrofen, men